

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р *Милен Тодоров Любенов*, СУ „Св. Климент Охридски“,

Политически науки (3.3.)

на дисертацията на **Мила Боянова Мошелова** на тема **„Влияние на радикално десния политически дискурс върху системните политически партии в България и Великобритания (2010-2019 г.)“**

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.3. Политически науки (Съвременна българска политика)

Електоралният възход на радикално десните популистки партии в Европа през последните две десетилетия стана повод за стотици изследвания. В този смисъл актуалността и значимостта на темата на дисертационния труд на Мила Мошелова е безспорна.

Представеният дисертационен труд се състои от 196 страници, съдържащи четири основни глави, увод, обща характеристика на дисертационния труд, заключение, библиография и три приложения.

Дисертацията съдържа богат емпиричен материал, представен в 8 таблици и 16 графики.

Дисертацията започва с кратък увод от страница и половина, последван от втора част, озаглавена „Обща характеристика на дисертационния труд“. В нея са представени актуалността на темата, основите изследователски въпроси, цели и хипотези. Основната цел на дисертацията е да проследи влиянието на радикално десните популистки партии по отношение на темите и политиките,

междупартийна конкуренция и ефектите върху партийната система. Формулирани са три основни хипотези, с които се търсят доказателства за въздействието на радикално десните популистки партии върху политическия процес и реакциите на мейнстрийм-играчите в партийната система, като отговор и политическо поведение.

Представени са и основните методи, на които стъпва изследването, като освен анализ на съдържанието на документи, речи и изказвания, Мила Мошелова анализира и данните от две авторитетни сравнителни изследвания – експертното проучване на Чапъл Хил, позициониращо партиите в политическото пространство и Comparative Manifesto Project, изследващо предизборните програми на партиите по определени ключови политики и теми. Основните изследователски въпроси и задачи са ясно и подробно дефинирани.

Дисертационният труд е сравнително изследване на два отделни случая – Великобритания и България, които представляват две различни по характер и тип партийни системи. Предимството на този подход, като избор на случаите, е, че дава възможност да се проверят хипотези, при които се тръгва от различни изходни позиции и предпоставки, но се стига до един и същ краен резултат. Така може да се докаже, че влиянието на радикално десния политически дискурс върху поведението на останалите мейнстрийм партии в дадена партийна система е съществено, независимо дали става дума за силно институционализирана и утвърдена двупартийна система като британската, или нова и слабо институционализирана многопартийна система като българската.

Първа глава очертава теоретичната рамка на дисертацията. Направен е подробен и изчерпателен преглед на различните теоретични модели, посветени на възловата категория „междупартийна конкуренция“, която служи за отправна точка на анализа. Авторката демонстрира задълбочено познаване на научната литература, свързана, както с радикално десния популизъм, така и с политическите партии и партийни системи – в по-общ план. Изяснени са ключовите понятия популизъм, евроскептицизъм, радикализъм, междупартийна конкуренция. Подробно са разгледани причините за възникването на нови

претенденти, които отправят предизвикателство към традиционните партии, извеждайки на преден план нови теми. Разгледани са и най-новите изследвания на Грийн Педерсен, Бони Мегуид, Сара Хоболт и Катрин де Врийс, което потвърждава отличното познаване на темата.

Втора и трета глава разглеждат поотделно двата случая предмет на изследването. Първо е анализиран българският случай. Разгледани са развитието и генезиса на радикалната десница за периода обект на изследване. За да докаже основите си хипотези, авторката е анализирала богат емпиричен материал от интервюта, речи, политически декларации. Данните от експертното изследване на Чапъл Хил отразяват промените в позиционирането на партиите в ценностната скала ГАЛ/ТАН. Особено внимание е отделено на теми, артикулирани шумно от радикалната десница, които провокират реакция от страна на мейнстрийм партиите и промяна на позициите им. Това са темите с Истанбулската конвенция, миграционния натиск, правата на ЛГБТИ общността, отношенията със Северна Македония. Общият извод е, че влиянието на радикално десните популистски партии се засилва след влизането им в управлението през 2017 г.

Третата глава, посветена на Великобритания, следва подобна структура. Първоначално е направен кратък преглед на характеристиките на партийната система в страната, като са анализирани изборните резултати от националните избори и изборите за Европейски парламент. Следва подробна ретроспекция на историческите и съвременни прояви на крайната десница в страната - с основен фокус Партията на независимостта на Обединеното кралство. Основни теми на анализ са отношението към членството в Европейския съюз и въпросите с имиграцията. Авторката доказва, че присъствието на ЮКИП в Европейския парламент и пропагандираната теза за излизане от ЕС изиграват съществена роля, довела до промяна на поведението и позиционирането на консерваторите по темата.

В четвърта глава е направен сравнителен анализ на двата случая, където са изведени някои общи закономерности, които потвърждават теорията и

повдигнатите хипотези. Тук е и основният принос на дисертацията – независимо от обективните структурни различия в двата изследвани случая, можем да видим сходен резултат от гледна точка на влиянието на радикално десните популистски партии върху мейнстрийм играчите.

Дисертационният труд отговаря на всички стандарти и изисквания като структура, съдържание, приноси. Нещо повече - бих определил работата като една от най-добрите дисертации, представяни в катедра „Политология“ през последните години.

В заключение:

Напълно и категорично подкрепям присъждането на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.3. Политически науки (Съвременна българска политика) на Мила Боянова Мошелова.

30 октомври 2022 г.

доц. д-р Милен Любенов